ſcriptura, ff. de donat. ubi confeſſio teſtatoris dicentis, ſe donaſſe certa bona libertis ſuis, inducit donationem, legatum, & fideicommiſſum: licet nulla verba diſpoſitiva ſolutionis habeat annexa: & in expreſſo ita tenet notabiliter, Cyn. in l. generaliter, C. de non num. pecun 4. column. q. 8. & ibi Paul. de Caſtr. ſibi contrarius, 2. column. Idem Paul. & alii Doctor. in l. 1. C. de falſ. cauſ. adject. legat. Ex quo ſingulariter infertur quod talis confeſſio, facta à patre, non præjudicat filiis in legitima, cùm ſit eis quaſi debita, & filii ſint in ea quaſi creditores, argumento textus in l. 1. & per totum, C. de inofficioſo teſtam. & in leg. 1. & per totum C. de inofficioſa donat. & in cap. Raynutius, & in c. Raynaldus, extra de teſtam. & in c. ſi pater, eod. tit. lib. 6. niſi in quinto, quòd extraneis poteſt relinqui, vel niſi in tertio, & quinto, reſpectu alterius filii: ita notabiliter tenet Bart. in l. cum quis deſcendens, §. Codicillis, ff. de legat. 3. 2. column. num 4. Specul. in tit. de confeſſion. §. nunc videndum, verſic. ſed nunc, quòd patris confeſſio: & ibi Joan. Andr. in addit. Abbas poſt Anton. & alios in cap. quamvis de re judic. penult. column. num. 33. Jaſ. in l. ſi arrogator, ff. de adoption. 10. column. num. 25. Idem Jaſ. in l. ff. de eo per quem factum erit, 2. column. num. 4. Idem Jaſ. in auth. unde ſi parens, C. de inofficioſ. teſtam. 2. column. num. 3. Doctor de Segura in repet. l. cohæredi, §. cum filia, de vulgar. & pupillar. 2. column. idem Segura in repet. l. unum, ex familia, §. ſed ſi fundum, ff. de legat. 2. fin. colum.

Item etiam infertur, quòd ſi pater vendidit bona ſua, vel partem eorum, & confiteatur pretium recepiſſe, talis confeſſio non valet, nec probat in præjudicium legitimæ filiorum, ſi verè, & realiter non conſtet de vera, & actuali numeratione pretii. Iſtud eſt ſingulare dictum Joan. de Plat. in §. item ſi quis in fraudem, Inſtit. de action. quod ſummè notant, & commendant Doctor. in locis allegandis Sed in veritate in toto §. hoc non dicit, ſed tantùm dicitur in 3. col. quòd pater non poteſt alienare omnia bona ſua in fraudem filiorum ſaltem in conſcientia, nec amplius dicit, nec declarat, ſed in expreſſo hoc tenet Paul. de Caſtr. in l. 1. C. de inoffic. donat. fin. col. & quæſtio. Jaſ. in auth. unde ſi parens, C. de inoffic. teſtam. 2. col. num. 3. idem Jaſ. in l. 1. ff. de eo, per quem factum erit, 2. col. num 5. Cæpol. cautel. 36. Doctor Segura in repet. l. cohæredi. §. cum filia, de vulgar. & pupil. 2. column. Confirmatur, quia licèt debitor non poſſit poſt tempus, à jure ſtatutum opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel dotis, contra creditorem, vel eorum hæredes: tamen creditor hujus debitoris ex ſua perſona, & pro ſuo intereſſe, bene poteſt perpetuò aliam opponere: textus eſt in l. pen. C. de non num. pecun. & facit ſententia, & doctrina Bart. & communiter Doctorum, juncto textu in l. per diverſas, C. de mandatis, 2. col. num. 12 ubi dicit, quòd licèt confeſſio ceſſionis, vel alia, præjudicet principali confitenti, non tamen alteri tertio.

Ex quo notabiliter ſubinfertur, quòd licèt confeſſio extrajudicialis, etiam ſcienter facta inter vivos, non indicat donationem, nec adhuc plenam probationem, niſi fiat in ſcriptura publica, vel privata, recognita per partem, ut in l. generaliter, C. de non numer. pecun. & in l. Publica Mevia, §. fin. ff. depoſ. & ibi communiter Doctores: cujus verba ſunt: *Habere me à vobis auri pondos plus minus decem, & ſaccum ſignatum: ex quibus debetis mihi decem. Quæro, an ex hujuſmodi ſcriptura aliqua obligatio nata ſit? Reſpondit ex epiſtola, de qua quæritur, nullam obligationem natam videri.* Vel niſi fiat promiſſio per ſtipulationem ſcienter, ſine cauſa, ut in l. 2. §. circa, ff. de dol. except. tamen confeſſio extrajudicialis defuncti, in ultima voluntate inducit legatum, & fideicommiſſum: ita tenet & declarat Petr. de Bellapertic. Bald. & Paul. de Caſtr. l. cùm falſa, C. de jur. & fact. ignor. idem Bald. in l. unic. C. de confeſ. 3. column. num. 7. Paul. de Caſtr. in l. generaliter, C. de non num. pecun. 2. & 3. column. idem Paul. in l. Publia Mevia, §. fin. ff. depoſ. Unum tamen eſt, quod licèt talis confeſſio defuncti non probet debitum: tamen operabitur interruptionem præſcriptionis, in caſu quo debitum probetur per creditorem, & contra eum allegetur præſcriptio, argumento text. in l. cùm notiſſimi, §. ſed & ſi quis, C. de præſcription. 30. vel 40. an ita ſingulariter tenet Bald. in l. 1. C. de furt. 6. column. num. 20. Paul. in l. 1. C. de fal. cauſ. adject. legat. idem Paul. in l. ſi creditori, ff. de legat. 1. col. 1. num. 5. Item etiam operabitur ſemiplenam probationem, ut cum uno teſte fiat plena probatio: vel deferatur juramentum in ſupplementum probationis: ita Bald. in d. l. 1. C. de furt. 6. colum. num. 20. argumento textûs & eorum, quæ ibi notat in l. quæro, §. fin. ff. de ædil. edict. & in d. l. ſi creditori, de legat. 1. 1. column. num. 6. Item adde, quòd etiamſi teſtator in ſuum favorem confitetur, Titium ſibi debere certam quantitatem vel rem, & ſit homo probatæ opinionis, & famæ, inducat præſumptionem, & ſemiplenam probationem per ſe, ut poſſit hæres petere ſibi deferri juramentum in ſupplementum probationis: ita ſingulariter Paul in l. rationes, C. de probat. idem Paul. in l. admonendi, de jurejur. pen. column. de quo ibi per Jaſ. 2. lect. 45. column. num. 100. Et ex ſuperioribus infertur, quòd ſi maritus legat dotem uxori, quam in veritate recepit, & de hoc plenè conſtat per veram probationem, præter actionem, competentem de jure pro dote, valebit legatum propter commodum exactionis: quia actione de dote non poteſt peti, niſi cum dilatione legati, de qua in l. unica, C. de rei uxor. act. ſed facto legato ſtatim poteſt peti, & exigi ſine dilatione, & ſine aliquo privilegio dotis. Si verò nullam dotem recepit, valebit legatum tanquam donatio, liberatio, & legatum merè gratuitum, & ſic poteſt peti, & exigi, textus eſt in l. 1. & per totum, ff. de dot. præleg. & ibi Bart. Alber. & communiter Doctores, textus in §. ſed ſi uxori, Inſtit. de legat. & ibi Fab. Angel. Plat. & communiter Doctores, & facit benè text. in d. l. Lucius, §. quiſquis, ff. de

Item quæro, an, & quando valeat legatum 81
liberationis? Et breviter, & reſolutivè dico, quod regulariter ſemper valet. Unde ſi teſtator remiſit debitori ſuo debitum, modo ſit civile & naturale, modò civile tantùm, modò naturale tantùm, in perpetuum, vel ad tempus, valet, & tenet, textus eſt in l. 1. & per totum, ff. de liberatio. legat. textus in §. ſi quis debitori, Inſtit. de legat. & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Pro cujus perfecta declaratione adde, quod quatuor modis poteſt debitum remitti. Primò, quando expreſsè teſtator legat liberationem. Secundò,

Quando valeat legatum liberationis.

Secundò, quando dicit: Relinquo Titio debitori meo, quod mihi debet. Tertiò, quando dicit, Jubeo, mando, vel gravo hæredem meum, non petere à Titio, quod mihi debet. Quartò, quando legat debitori ſcripturam, vel chirographum, in quo continetur, & probatur debitum: textus eſt in l. 1. 2. & 3. ff. de liberat. legat. Si verò ſcripturam, vel chirographum legat alteri tertio, videtur ei legare debitum in eo contentum, ut poſſit à debitore exigere, & hæres tenetur cedere actiones, textus eſt in l. ſervum filii, §. eum qui chirographum, ff. de legat. 1. textus notabil. in l. hujuſmodi. §. ſi ita legatum, eod. tit. in l. chirographum, ff. de legat. 3. & idem diſponit lex pen. tit. 6. 9. p. Confirmatur, quia idem eſt in contractibus, quia ſi talis ſcriptura vendatur, donetur, vel alio titulo in aliquem transferatur, videtur vendita, donata, vel alienata res, vel actio in eo contenta, textus eſt in l. 1. C. de donat. textus in l. Labeo, ff. de pact. text. in l. creditricem, C. de remis pignor. cum ſimilib.

Item adde, quòd effectus hujus liberationis eſt, ut legatarius debitor habeat exceptionem, ſi conveniatur ab hærede, item poteſt compellere hæredem, ut eum liberet pacto, vel acceptilatione

Item poteſt implorare judicis officium per quod pronuncietur ſe nihil debere, & imponatur hæredi ſilentium: ita probat textus in l. 4. §. nunc de effectu, ff. de liberat. legat. & ibi Bart. & communiter Doctores, text. in l. Aurelius, §. centum, eod. tit. Secus tamen eſt in contractibus, quando per pactum promiſit quis non petere, quia tamen obſtat exceptio, neque ampliùs ad aliud ſecundò cogitur, ut Bart. ibi.

Item adde, quod prædicta procedunt, modo teſtator legavit ſpecialiter alicui aliquod debitum, modo generaliter omnibus debitoribus ſuis: quia tantùm valet generaliter diſpoſitio, quoad genus, quantùm particularis, quoad ſpecies, ut in l. omnes, C. de præſer. 30. vel 40. ann. cum ſimil. Item adde, quod hoc legatum liberationis prodeſt ipſi reo, vel hæredi ejus, & etiam fidejuſſori: non verò è contra: quia legatum liberationis relictum ipſi fidejuſſori, non prodeſt reo principali, textus eſt in l. 2. ff. de liberat. legat. textus in l. ſi quis reum, eod. tit. & ibi Gloſſ. ordinaria, Bald. Alb. & communiter Doctores.

Item adde, quod facta remiſſione debiti, tam in ultima voluntate, quàm contractu tantùm, videtur remiſſum debitum purum, quod jam ceſſit, & debetur de præſenti, non verò in diem vel conditionem, niſi aliud exprimatur, textus eſt notabilis in l. ſi ita ſcripſiſſet, ff. de legat. 2. cujus verba ſunt: *Si ita ſcripſiſſet, qui legabat, quicquid mihi Lucium Titium dare facere oportet, Sempronio lego*, nec adjecit præſens in diemve: non dubitarem, quantum ad verborum ſignificationem attinet, quin ea pecunia comprehenſa non eſſet, cujus dies moriente eo, qui teſtamentum fecit, nondum veniſſet: & ibi Gloſſ. communiter Doctores, textus in l. ſi ita legatum ff. de aur. & arg. leg. textus in l. ſi ſtipulatus fuerim, §. 1. ff. de verbor. oblig. textus in l. ſi à colono, eod. tit. textus in l. cum ſtipulamur, eod. tit. textus in l. & uno, §. 1 ff. de acceptil. textus in l. Aquiliana, cum leg. ſeq. ff. de tranſact. facit textus cum materia, in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. obligat. Confirmatur, quia quando quis in teſtamento, vel inter vivos mandat ſolvi debita ſua, mandatum reſtringitur ad debita pura, & præſentia, contra quæ nulla competat exemptio: ſecus aliàs, textus eſt ſingularis & unicus in l. ſi is cui, §. Flavius, in fin. ff. de ſolut. quem ibi ad hoc notat & commendat Bart. Alber. Paul. Imol. & communiter Doctores, & reputat ſingularem, & unicum Bald. in cap. quinta vallis, de jurejur. fin. col. in fin. Jaſ. in leg. ſi procurator, ff. de condict. indeb.

Item adde, quod in tali remiſſione generali tantùm veniunt debita perſonalia, quæ debentur ipſi defuncto, non res, vel bona, quæ debentur actione reali. Undè ſi quis habeat, vel poſſideat aliquas res, vel bona defuncti, pro quibus poterat convenire rei vendicatione, Publiciana, vel alia actione reali, non veniunt in legato, ſed poterit hæres eaſdem res, vel bona petere & conſequi à poſſeſſoribus: ita probat textus, in l. Aurelius, §. Mevia, ff. de lib. legat. & ibi tenet Gloſſ. ordinaria fin. Bart. Alber. & communiter Doctores, idem Bartol. in l. non ſolùm, §. fin. eod. tit. & ad hoc illam Gloſſam, juncto text. reputat ſingularem Bald. in l. cum neceſſitatem, C. de fideicomm. Jaſ. in §. 1. Inſtit. de action. pen. column. idem Jaſ. in l. ſub prætextu, la 1. C de tranſact. probat etiam text. in l. ſi ei cui fundum, ff. de liber. leg. text. in l. Neſennius, §. fundum, ff. de re jud. text. in l. de eo, §. fin. ff. ad exhib. text. in l. ſi in lege, §. fin. ff. locati.

Item adde, quòd ſi quis habet duos vel plures debitores in ſolidum ejuſdem pecuniæ, vel quantitatis, & gravat hæredem cedere actionem uni eorum contra alios, videtur ſibi remittere debitum pro parte ſua, & inſuper ſibi legare debitum pro partibus aliorum, & tenetur hæres ei cedere actionem contra eos, textus eſt ſingularis, & unicus in jure in l. qui duos, de leg. 2, quem ad hoc reputat ſingularem & unicum ibi Albert. Bart. Paul. Imol. & communiter alii Doctores. Item adde quod quando hæres gravatur per teſtatorem, vel quando quis aſtringitur pacto, contractu, vel lege, tradere debitori inſtrumentum originale ipſius debiti, vel ei imponitur hoc onus, vel gravamen, per viam conditionis, quæ regulariter debet impleri in ſpecifica forma: tamen eo perdito vel non reperto ſatisfacit, & liberatur faciendo, & tradendo ſibi inſtrumentum ſolutionis, quietationis & liberationis: ita probat textus in l. hujuſmodi, §. ſi ita legatum, ff. de legat. 1. & ibi notat & commendat Bart. Alb. Bald. Paul & communiter Doctores, & illum text. ad hoc reputat ſingularem & unicum Bald. in leg. pecuniæ, C. de ſolut. & Jaſ. in d. §. ſi ita legatum.

Item quæro, ſi quis geſſit officium, adminiſ 83
trationem, vel negotia alterius, & dominus fecit ei liberationem generalem, & prohibuit ab eo exigi rationes, quid operetur iſta clauſula & remiſſio? Et breviter & reſolutivè reſpondeo, quòd tantùm tenebitur geſtor ad res, vel bona, quæ tenet & poſſidet, & ad debita, & actiones, ratione adminiſtrationis cauſata, & acquiſita, quia poſſunt exigi ab eo vel à debitoribus: non tamen tenetur ad res, vel bona deperdita, vel conſumpta ex negligentia, vel culpa levi, vel leviſſima: quia tunc benè tenetur ad ea quæ ſunt deperdita, vel conſumpta dolo, & malitia ejus, quia in generali remiſſione ſemper videtur dolus exceptus, & non remiſſus, textus eſt

 capitalis

capitalis & expreſſus *in l. tres fratres, ff. de pact.* textus *in l. emptor, §. Lucius, eod. tit.* textus *in l. creditor, §. Lucius, ff. mandati*, textus *in l. qui cum tutoribus, ff. de tranſact.* textus *in l. ſi quis ratione, ff. de liber. leg.* textus *in l. Aurelio, §. 1. eod. tit.* textus *in l. non ſolùm, la 2. §. ſi hæres, eod. tit.* textus *in l. ſi ſervus vetitus, ff. de legat. 1.* textus *in l. quidam decedens, ff. de admin. tut.* & utrobique communiter Doctores. Pro quibus eſt notabilis lex part. quæ idem diſponit *in l. 30. tit. 11. p. 5.* Quod tamen limita & intellige, præterquam ſi dominus remiſit ei expreſsè, & ſpecialiter dolum: quia tunc etiam de eo non tenetur: ita probant prædicta jura & prædicta lex part. ſubintellige, & limita, quando eſt dolus præteritus, ſecus ſi futurus: quia ille non poteſt remitti, quia daretur occaſio delinquendi, textus eſt *in d. l. quidam decedens, ff. de admin. tutor.* & ibi Gloſſ. ordinaria, Bart. & communiter Doctor. Idem Bart. ubi valde commendat *in d. l. Aurelio, ff. de liber. legat. 2. column. num. 8.* Imol. & Modern. *in d. l. ſi ſervus vetitus, ff. de legat. 1.* Jaſ. *in l. actione, C. de tranſact. fin. column.* probat etiam textus notabilis *in l. ſi ita unus, §. illud, ff. de pact.* & ibi Doct. textus *in l. conveniri, de pact. dotal.* & idem diſponit *lex 30. tit. 11. 5. part.* quæ eſt valde notabilis in materia. Ex quibus infertur, quòd pater non poteſt promittere filium non exhæredare, propter ingratitudinem futuram. Gloſſ. eſt notabilis *in l. quidam cum filium, verſic. quare, ff. de verb. oblig.* & ibi Bart. & communiter Doctores. Secundò infertur, quod non poteſt donator promittere, nec revocare donationem propter ingratitudinem futuram: ita Bart. Bald. Paul. & communiter Doctores, *in l. fin. C. de pact.*

84 Item quæro, legatum & fideicommiſſum, ubi, & in quo loco poſſit peti? & breviter & reſolutivè dico, quod ſi legatur res in ſpecie; modo agatur pro eo actione reali, modo perſonali, poteſt peti in loco, ubi res eſt. Item in loco ubi hæres habet domicilium: quia per aditionem hæreditatis videtur contrahere cum legatariis. Item in loco, ubi eſt hæreditas, vel major pars ejus, data electione ipſi legatario: ſolvi tamen ſemper & indiſtinctè debet, in loco, ubi res eſt, neque cogitur hæres ſuis ſumptibus portare in locum, ubi conventus eſt, & ibi eam tradere. Si verò legatur res in genere, tantùm agitur in loco, ubi hæres habet domicilium, ubi eſt hæreditas, vel major pars. Si verò legatur quantitas, vel res, quæ pondere, vel numero conſiſtit, ſimiliter agitur in eiſdem duobus locis, ſcilicet in loco, ubi hæres habet domicilium, vel ubi eſt hæreditas, vel major pars ejus: textus notabilis qui ferè omnia iſta amplectitur *in l. quod legatur, ff. de judic.* & ibi Gloſſ. ordinaria, Bart. Alber. Paul. & communiter Doctores, text. *in l. fideicom. §. 1. & pen. eodem tit.* text. *in l. cum res, ff. de leg. 1.* text. *in l. unica, C. ubi fideicom. pet. opor.* & utrobique Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Et cum hic ſit impoſitus finis huic ſubtili materiæ ultimarum voluntatum, ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei.

Legatum ubi poſſit petit.

ANNOTATIONES.

Erat differentia in legato, & fideicommiſſo.] Iis de differentiis atque adeò hac de re tota videto ſcribentes *in l. 1. ff. de leg. 1.* & Rip. præcipuus *in rub. illius tit à num. 13.* Guiliel. *in cap. Rayn. verſic. ſi abſque lib. el 2. num. 138. de teſtam.* ac maximè, & omninò Cajum J. C. *lib. 2. Inſtit. juris Civilis, tit. de legat.* Ulp. *in fragm. cap. 24.* & ex interpretibus rurſum Montan. Claud. & reliquos recentiores *in §. ſed olim, inſtit. de leg.* Intellige, portò quòd licet omnes differentiæ inter legata & fideicommiſſa jam novo jure evanuerint, tamen ubi circuitus fideicommiſſi uſu eſſe poteſt evanuere, & docet Paul. *in l. 2. col. 1. C. communia de legat.* oſtendit receptum Rip. *in l. 1. num. 22. ff. de leg. lib. 1.* a

Fortè, quia non vult, licèt poſſit, vel fortè, quia non poteſt.] Confuſa eſt atque adeo falſa, ni fallor ipſe, hæc noſtri Gomezii obſervatio, ſi quidem tunc ſolùm nutu, legatum relinqui poteſt, cum is qui legat, morbo impeditus verbis uti nequit, non verò cùm illis uti non vult, ut ſenſit Bart. *in eandem l. nutu*, tradiderunt Alex. & Rimin. *in l. jubemus, C. de teſt.* probat illemet text. *in l. nutu*, *ibi, niſi ſuperveniens morbus*, & text. notabilis *in l. Labeo in fin. ff. de ſup. leg.* quamvis etiam eodem confuſionis vitio ſe obſtrinxerit Jaſ. *in l. 4. col. ult. ff. de leg. lib. 1.* b 2

Item quæro an error.] Videto hac de re Fel. *in cap. ſignificante, num. 5. de reſc.* Jaſ. poſt Porc. *num. 10. in §. ſi quis nomine, Inſtit. de leg.* & quos laudat Duen. *reg. 258.* c 9

Item intellige præterquam] Hoc idem affirmant receptum Jaſ. *lect. 2. num. 48.* Rip. *num. 61. in l. nemo poteſt, ff. de leg. lib. 1.* quod intellige juxta eundem Rip. *in l. centurio, num. 52. & ſeq. de vulg.* d 10

Et ibi communiter Moderni] Aide Bald. *in l. Titia lect. 1. ff. de inoff. teſt.* Paul. & Angel. de Periglis *in l. omnia, ff. de leg. 2.* Alex. Jaſ. *num. 4.* Soc. *col. 2.* Rip. *col. 3. in l. 3. ff. de legib. lib. 1.* & qui communem aſſerunt Corn. *conſ. 87. col. 1. lib. 3.* Didac à Covar. *in cap. 3 num. de teſtam.* intellige tamen quam plurimos eſſe caſus in quibus legata etiamſi hæreditas non adeatur conſervantur, de quibus perluſtrandi ſunt Alex. *col. ult.* Cor. *col. 27. in auth. ex cauſa, C. de lib. præt. eund.* Cor. ac Jaſ. *in l. eam, C. de fideicom.* Dec. & Cagno. *in l. ſi nemo, ff. de reg. jur.* e 11

Quod & declara.] Satis tamen ſuperque erit per præſumptiones, ſeu conjecturas id probare, ut verè declarant Jaſ. *in l. cum alienam, num. 8. C. de legat.* Aret. *in l. quod rerum. in §. 1. de leg. lib. 1.* f 13

Ita tenet Bart.] Quamvis hæc Bart. opinio frequentius improbetur, ut atteſtatur Jaſ. *in eamdem l. ſi creditori, num. ult.* tamen mihi apprimè vera & juris rationibus conſentanea videtur, quia negari non poteſt quin magna ex hypotheca proficiſcatur utilitas, & leges generaliter hac in ſpecie ſtatuere, ut legatum valeat, ubi utilitas ex illo pullulare intelligitur; nec argumenta in contrarium alicujus momenti cenſeri debent, quoniam non dicimus legatum ipſum valere ratione hujus utilis efflorеſcentis hypothecæ, non verò exiſtimamus hypothecam ex legato nullo vires habituram, & jure veteri hypothecam, legatis honeſtatis competiiſſe inficiamur. g 14

Licet aliqui Moderni.] Mihi certè æquior contraria videtur ſententia, ne ſcilicet hæres rem hujuſmodi à teſtato inſciente legatam luere teneatur; quam etiam frequenter placitàm affirmant & defendunt Socin. *in l. 1. §. per ſervum, num. 11. ff. de acq. poſſ.* Ant. de Fano *in tract. de pign. 3. p. prin. 1 memb. num. 30.* noviſſimus Vaſq. *de legat. lib. 4. §. 27. num. 14.* h 39

Idem Bald. & Moderni] Celebrant etiam ad idem hunc text. Bal. *in auth. ſi quando num. 2. C. de conſt. pecu.* Jaſ. *num. 3.* Dec. *num. 10. in l. ult. §. Labeo, ff. ſi cert. petat* Roder. Suar. *in l. poſt rem judicatam fol. 124. col. 2. in fin. ff. de re judic.* Alciat. *in l. filius fam. §. divi, num. 9. ff. de leg. lib. 1.* Alex. *conſil. 155. num. 17. lib. 4.* probat idem text. *in l. acceptis, ff. ad legem Falcid. in l. cum pater, §. donationis, in fin.* & *in leg. peto. in princip.* & *in leg. miles ad ſororem, in princip. ff. de legat. lib. 2.* i 45

Bald. in d. authent. ſi quando] Adde Alex. *in l. ſtipulatio iſta, §. ſi quis ita, num. 3. in fin. & in l. ſtipulationes non dividuntur, num. 28. ff. de verb. oblig.* & noſtrummet Gomez. infra *de contract. c. 11. num. 8.* l 45

Quando poſt legatum factum.] Quod intellige proceſſurum tametſi inimicitiæ teſtatori ipſi non legatario m 58

acceptæ referendæ ſint. Cùm enim jus ipſum ex conjecturis eliciat legantis animi mutationem ob ſubſequutas inimicitias, proculdubio nullum diſcrimen, ac nulla penitus differentia conſtituenda eſt, ex quo fonte hujuſmodi inimicitiæ prodierint, cùm ſemper neceſſarium ſit intelligere inimicum teſtatorem inimico legatario prodeſſe noluiſſe, quamobrem damnanda eſt Bart. ſententia, contrarium, hac in re autumantis *in l. cum ſecundis tabulis, §. 1. ff. de iis quibus ut indign.* ut rectiùs cenſuere Jaſ. *in l. ſi filiam, num. 5. C. de inoff. teſt. & in l. hæreditas, C. de iis quib. ut indig.* Rip. *in l. ult. q. 45. n. 151. C. de revoc. donat.* Bernard. Diaz *regul. 258.* noviſſimus Vaſq. *de legatis, lib. 3. §. 2. num. 9.* quamvis Bart. perperam ſequuti ſunt Aret. *in l. 1. §. item ſi in facto, col. 2. ff. de verb. oblig.* Rol. *conſil. 196.* Hipp. *in l. 1. §. cum qui, ſn. 6. ff. de q.* Cotta *in memorab. verb. inimicitia capitalis, col. 4.* intellige porrò quod hujuſmodi inimicitiæ poterunt duobus teſtibus probari, juxta Bart. Paul. & Jaſ. *in l. fideicom.* Aret. *in l. Lucius, col. 1. ff. de vulg.* Didac. à Covar. *in rub. de teſt. fol. 16. col. 3.* licèt etiam hac in re hallucinatus fuerit idem Bart. poſt. Dyn. *in l. hæredes palam, §. ſi quis poſt, num. 2. de teſtam.*

n *Et omiſſis aliis iſta eſt verior.*] Hæc ratio Joan. de
68 Imol. *in l. 1. col. 6. ff. de cond. in.* accepta refertur, quæ etſi prima fecit cæteris probabilior videatur, tamen abſque dubio inanis ac falſa eſt, non ſolùm ſi intelligatur in ſpecie eum favorem ultimis voluntatibus attributum, ut negligenter noſter Gomezius intellexiſſe videri poteſt, ſed etſi in genere, ut Imol. & Imolæ ſectatores alii cenſuerunt, primum, quia ut verè inquit vir acutiſſimus Eman. à Coſta *ſelect. interp. lib. 1. c. 8. num. 2.* inane genus prorſus eſt quod ad ſpeciem aliquam referri nequit; deinde quia cùm contra voluntatem diſponentis valere debeat, intellige *arg. l. non ſolum ff. de act. & ob.* dici, ducique nulla ratione poteſt in voluntatis favorem robur ac vis eidem impenſa, ſiquidem voluntas abſque ipſo volente, nec odium nec gratiam impetrare obtinereve poteſt, itaque exiſtimo cum ſubtiliſſimo Cuman. *in illam l. 1. ff. de cond. inſtit. ad fin.* & rem fuiſſe admodum controverſam apud ipſos J. C. argum. *l. obtinuit, ff. de condit. & demonſtr.* & rationem nullam idoneam proponi poſſe.

o *Ita tenet Joan. de Imol.*] Adde Aret. *in l. impoſſibilis*
colum. 2. ff. de verb. oblig. Alex. *in l. à Divo Pio, §. in*
67 *venditione, num. 20. ff. de re jud.* Marc. Ant. *in §. impoſſibilis, num. 8 & 9. inſtit. de hæred. inſtit.*

Et dico quod ſic.] Adito hac de re, & de ſubſequenti
p Eman. à Coſta *in l. cum tale, §. ſi arbitratu, limit. ult.*
78 *ff. de condit. & demonſtr.* & noſtrum Theſaurum *recept. ſentent. verſ. nuptiæ, & verſ. matrim.*

Valet & tenet.] Videto idem frequenter placitum aſſe-
q rentes Aret. *in l. Titia, num. 7. ff. verb. oblig.* Eman. à
79 Coſta *in l. cum tale, §. ſi arbitratu, ampliat. 8. num. 1. ff. de condit. & demonſt.* Did. à Covar. *de ſponſ. 2. p. c. 3. §. 3. num. 8.* & legito etiam quæ nos non pœnitendo labore conſilio pro fœmina honeſtiſſima, ac vitæ ſanctimonia conſpicua, Helionora Gomezia, conſcripſimus.

81 *Item quæro, an & quando.*] Videto hac de re Jaſ. *in*
l. qui pecuniam, col. ff. ſi cer. pet. Felin. *in cap. ſi caut.*
r *num. 54. de fide inſtr.* Eman. à Coſta *in l. ſi ex cautione, fall. 12. num. 1. & 2. C. de non num. pec.* & quæ nos breviter *in recep. ſent. theſ. verb. confeſſio, num. 239.*

s *Nec adhuc plenam probationem.*] Conſulito hac de re quos nos *in repet. ſent. theſauro, verſic. confeſſio extrajudicialis, num. 225. cum ſequen.* laudamus nec enim operæ pretium erit quæ illic conſcripta ſunt, huc rurſum exſcribere.

Δόξα τῷ θεῷ.

ADDITIONES.

SUMMARIUM.

1 *Doctores de hac materia agentes referuntur.*
2 *Legata an ſint odioſa, vel favorabilia.*
3 *Legata & fideicommiſſa an omninò ſint adæquata.*
4 *Legatum an poſſit nutu relinqui.*
5 *Quid ſit legatum.*
6 *Legatum an tranſeat in donationem ſi tradatur à teſtatore.*
7 *Fructus rei legatæ an & quando tradantur legatario, & de incremento vel diminutione ejus.*
Quid in fructibus meliorationis.
Quid in annuis redditibus.
Quid ſi legatum revocetur, an fructus ſint reſtituendi.
Quid in legato quantitatis.
8 *Legatum an poſſit relinqui Univerſitati.*
De legato civibus relicto, & an extinguatur centum annis.
9 *Quæ actiones competant pro legato.*
Cumulatio harum actionum non admittitur.
10 *Dicta concluſio etiam hodie procedit ſtante* l. 1. tit. 4. lib. 5. Recopill.
Executio locum habet pro legatis.
An legatarius remedium poſſeſſorium habeat.
11 *Error in re legata an vitiet legatum.*
12 *An poſſit legatarius capere rem legatam propria authoritate.*
13 *Legata an debeantur, hæreditate non adita.*
Quid in legatis piis.
Falcidia an hodie locum habeat.
De Falcidia remiſſivè.
14 *An executor teſtamenti poſſit pro legatis conveniri.*
15 *Legatum rei alienæ an valeat, & quid in re prohibita alienari, vel cujus non eſt commercium, & alia.*
Quid in inſtitutione hæreditatis alienæ.
Quid in legato piæ Cauſæ, amico, vel conjuncto, relicto.
Quid ſi legat rem alienam quam poſſidet.
Quid ſi legat rem in qua pignus ſeu ſpem habet, & alia.
16 *Res hæredis an poſſit legari.*
Quid ſi res legata evincatur.
17 *Legans rem in qua habet jus vel partem, quid legare videatur.*
18 *Augmentum vel diminutio rei an pertineat ad legatarium.*
Quid in partu.
De diminutione oneris ex diminutione legati.
De interpretatione Text. in l. mortuo bove, ff. de legatis, 2.
19 *Qualiter hæredes teneantur ſolvere legata.*
De explicatione Text. in l. ſi Titio aut Seio, ff. de legatis, 2.
20 *Habens plures res ejuſdem generis, ſi legat unam uni, & aliam alteri, quis eliget.*
Si plures eligantur in aliquo actu, quis præferatur.
Caſus in quibus non attenditur ordo litteræ, remiſſivè.
21 *Legatum filio naſcituro, ſi plures naſcantur, quid?*
Quid in ſucceſſione Regni, vel majoratus, ſi plures ſimul naſcantur.
22 *Si eadem res legetur pluribus, an faciant partes per concurſum.*
An cenſeatur ademptum legatum, & de interpretatione Text. in l. ſicut, ff. de adimendis legatis.
23 *Legatum partis quotitativæ qualiter ſolvatur, & an legatarius poſſit conveniri à creditoribus?*
24 *Fructus rei legatæ à quo tempore pertineant ad legatarium.*
25 *Dominium rei legatæ quando acquiratur legatario.*

Caſus

Caſus in quibus debentur fructus rei legatæ à tempore moræ, & non ante.
Quid legato grege.
26 Conditio vel qualitas primi legati an intelligatur repetita in ſecundo.
27 An poſſit legari res quæ non eſt in rerum natura.
28 Si gravamen apponitur in legato, legatum dicitur quod ſuper eſt, & plura de onere legato adjuncto.
Ad gabellæ ſolutionem an deducantur expenſæ; & quid in promiſſis, vulgo, los prometidos.
29 An valeat legatum factum à debitore creditori.
30 Legatum factum à debitore creditori ad videatur animo compenſandi relictum.
De explicatione Text. in Authentica, præterea, C. unde vir & uxor.
Legatum factum à marito uxori an compenſetur cum medietate lucrorum ſibi pertinentium jure Regni.
Contraria opinio in principali quæſtione proponitur, nempe nunquam eſſe locum compenſationi.
31 Si fidejuſſor legat creditori illud quod debet pro alio, an valeat legatum.
32 Legatum pecuniæ quæ poteſt intelligi diverſi valoris, quomodo intelligatur.
33 Si legentur omnes res cum certa qualitate quæ tantum in una reperitur, an illa tantum debeatur.
34 In materia legatorum, debitor reſpectu ſpeciei perempta ſpecie liberatur.
An autem poſt moram debitor ſpeciei liberetur ea perempta.
35 Legatum in genere an valeat, & cujus ſit electio: Et de electione in dicto caſu.
Vino legato non debentur vaſa, & legata taberna an merces contineantur.
De domo in genere legata.
De legato fundi in genere.
36 An poſſit legatarius acceptare legatum pro parte.
Conditio an poſſit impleri pro parte.
37 Si teſtator legat uni fundum qui tantummodo reperitur in hæreditate, & alteri quantitatem quis præferatur.
38 Si legatarius emat vel acquirat rem legatam, an poſſit petere ejus æſtimationem.
39 Legata relicta ab inſtituto, an, & quando debeantur à ſubſtituto.
De legato relicto ab hærede nomine proprio.
Legata relicta à proximiori an debeantur à ſequente in gradu.
40 Conditio appoſita legatario an tranſeat ad ejus ſubſtitutum.
Conditio appoſita inſtitutioni an repetita cenſeatur in legato.
Legatum an videatur tranſlatum cum onere.
41 Si eadem res vel quantitas bis eidem legentur, an cenſeatur multiplicatum legatum.
42 Si teſtator legavit rem propriam alteri pignoratam, quis luat legatum.
43 Habens rem ſubjectam reſtitutioni in qua facit ſumptus, an poſſit eos repetere.
Quid in expenſis factis in re majoratus.
44 Legata domo quæ diruitur, an debeatur area; vel è contra an legata area debeatur domus.
Quid ſi domus ædificetur in area quæ remanſit, domo priori deſtructa.
Quid ſi areæ legatæ ædificium ſuper imponatur.
45 Si teſtator fecit prælegatum hæredibus, an intelligatur pro hæreditariis portionibus.
46 Si legatarius emat rem legatam ab hærede an ſibi præjudicet.
47 Si teſtator deſtinet rem in qua ſolvatur legatum, re pereunte, an pereat legatum.
Quid in contractibus.
An hypotheca ex dicta aſſignatione inducatur.
Onera remanent penes reliquos cives etiam ſi aliqui eximantur.
48 Legatum in dubio à quo ſolvi debeat.
Imperſonalitas vitiat actum.
49 Legatum ſervo proprio relictum, an valeat.
Quid in legato alimentorum.
An valeat relictum fratribus minoribus.
Lex poſitiva juſta obligat in conſcientia.
50 Legatum an poſſit conferri in voluntatem alterius.
Quid in legatis piis; & de intellectu leg. fideicommiſſaria, ff. de fideicommiſſariis libertatibus.
Quid de conditione: Niſi hæres noluerit, vel cum voluerit.
51 Electio perſonæ legatarii quando poſſit committi hæredi, vel alteri, & quid ſi non eligat.
Legatum pauperibus valet, licet ſint incerti.
52 De legante quidquid habet in tali camera, vel loco
53 De legato frumenti quod habet tali loco.
54 Si teſtator legat quantum hæredes habebunt, quid conſequatur legatarius.
Hæres minus gravatus præſumitur.
55 Legatum ſub conditione an poſſit renuntiari.
Legatum debiti intelligitur de puro.
56 Si diverſis teſtamentis reperiatur legata alicui diverſa quantitas quæ debeatur.
57 Gravari an poſſit quis pluſquam honoretur.
An poſſit gravari hæres legatarii, tutor, vel curator ejus.
58 Legatum lanæ, & lini, quid comprehendat.
59 Quibus modis revocetur legatum, & an ob hypothecam.
De legato pro ſepultura an cenſeatur revocatum rupto teſtamento.
Quot teſtes ſint neceſſarii ad probationem inimicitiæ ad revocationem legati.
An legata revocentur nativitate filiorum.
60 Quibus modis poſſint relinqui legata.
61 Relictum minori in tempus legitimæ ætatis quando debeatur.
62 Conditionis definitio.
63 Conditionum ſpecies.
Diſpoſitio potius præſumitur pura quam conditionalis.
Ex quibus verbis conditio inducatur.
64 De conditionum implemento.
Quid ſi legato apponatur dies, & conditio.
An conditio retrohatur in legatis.
65 De conditione impoſſibili.
Quid ſi conditio impoſſibilis, poſſibilis reputabatur à teſtatore.
66 Conditiones quo tempore impleri debeant.
Defectus conditionis non obſtat, quando veriſimiliter teſtator reliquiſſet defecta conditione.
67 Legatum de uno in alium tranſlatum an videatur ſub conditione qua fuit relictum.
68 Legatum quando dicatur ſub modo, & ejus natura.
69 Legatum ſub modo an tranſmittatur.

70 Verba

70 Verba in dubio an importent conditionem.
Modus in dubio impulſivus.
De legato pro dote, latè.
De legato modali, remiſſivè.
71 De legato ſub demonſtratione.
72 Falſa demonſtratio an vitiet legatum quantitatis.
Melioratio aſſignata in re certa quæ non æquivalet Tertio, & Quinto, an ſuppleri debeat.
73 De legato ſub cauſa, & ejus natura.
74 Conditio an impleri poſſit per æquipollens.
75 De conditione non nubendi.
De conditione ingrediendi Religionem.
76 De legato ſub conditione nubendi certæ perſonæ.
An pœna apponi poſſit pro contrahendo matrimonio.
An valeat conditio per quam libertas infringitur, vel habitandi in certo loco.
77 Conditio hæredi, vel legatario appoſita, an tranſeat ad ſubſtitutum.
78 Confeſſio debiti in teſtamento an inducat legatum.
Talis confeſſio non præjudicat filiis in legitima.
Confeſſio extrajudicialis an probet & diſpoſitionem inducat.
Quid ſi quis confiteatur in teſtamento quod decem ſibi debeantur cum viginti debeantur.
An dicta confeſſio facta in teſtamento poſſit revocari, vel teſtatori viventi præjudicet.
An dicta confeſſio præjudicet aliis creditoribus.
79 De legato liberationis.
Legato inſtrumento legatur debitum.
Quid pignore legato, & quid comprehendat hoc legatum.
80 Liberatio generalis, & prohibitio de reddendis rationibus, quid comprehendat.
81 Legatum, ubi, & quo loco poſſit peti; & cujus expenſis, & periculo tradi debeat.
82 De legato redituum fundi.
De legato cum pacto de non revocando, & de ejus alienatione conſentiente legatario.
De legato domus quam ſolam habet teſtator.
83 De jure accreſcendi in legatis, & in legato facto ſervo plurium dominorum.
84 Legans quidquid Romæ habet, vel in urbe Roma, quid leget.
85 De præſcriptione legati.
86 De uſuris legatorum.
87 De legato facto uxori ſi dotem non petierit.
88 De legato Titio relicto, cum ſint duo Titii.
89 Aliæ difficultates de legatis.
90 Legatum medietatis bonorum mobilium non minuitur ob æs alienum.
91 De conditione non ingrediendi Religionem.
92 De legato facto concubinæ, vel adulteræ.
93 Libertate legata, quid ſi omnia legata ſolvi non poſſunt.
94 Rupto teſtamento ex cauſa præteritionis, an debeatur legatum ipſi filio præterito factum.
95 De legato pignoris facto ipſi creditori.
96 Legata ſi excedunt vires patrimonii debent diminui pro rata, & reduci ad vires patrimonii.
97 Si fideicommiſſum relictum à legatario deficiat, apud ipſum legatarium ut magis dilectum manet.
98 Ubi hæres poſſit conveniri pro legato.
99 An legatum amittat impugnans teſtamentum.

DE legatorum materia præter ordinarios in propriis locis agunt latiſſimè Menchaca de ſucceſſionum progreſſu, libr. 3. §. 27. & § 29. Benedictus in cap. Raynutius, verbo: Si abſque liberis, el ſegundo, ex num. 157. & ibi Covarruvias §. 10. Craſſus receptarum, §. legatum, Petrus Gregorius in Syntagmat. libr. 42. capit. 34. & 35. Donellus commentariorum juris civilis libr. 8. cap. 1. cum ſequentibus, uſque ad 22. & cap. 28. uſque ad finem libri. Idem ad tit. Cod. de legatis, Tuſchus littera L. concluſion. 33. cum multis ſequentibus, Antonius Faber ad titulum Cod. de legatis, definitione 1. & ſequentib. Surdus de alimentis, titul. 9. quæſt. 6. ex num. 19. Garcia de expenſis, cap. 17. Caldas in leg. ſi curatorem, verb. ſine curatore, ex num. 118. Mantica de conjecturis ultimarum voluntatum, libr. 8. per totum, & lib. 9. etiam per totum, & lib. 10. titul. 1. & ſequentibus, uſque ad 4. & lib. 12. titul. 1. uſque ad 7. Menochius lib. 4. præſumptione 105. uſque ad 165. Spino in ſpeculo teſtamentorum, gloſſa 6. principali, & ſequentibus, uſque ad 15. Antonius Gabriël in communibus, in titul. de legatis, Alvarado de conjecturata mente defuncti, lib. 4. cap. 1. ex num. 60. Matienzo in leg. 1. titul. 4. gloſſa 14. & gloſſa 16. libr. 5. Recopilationis, Molina de juſtitia, tomo 1. diſputatione 193. & ſequentibus, uſque ad 210. Pichardus in titulo, Inſtitut. de legatis, per totum: & in repetitione ejus tituli, in Digeſtis, Fuſarius de fideicommiſſis, quæſt. 242. 296. 30?. 343. 521. & 652. & aliis pluribus per diſcurſum dicti tractatus, & alii ferè infiniti, quos in unum congerit D. Joannes del Caſtillo lib. 4. controverſiarum, cap. 1. num. 8. Barboſa in collectanea ad leg. nulli licere, Cod. de Epiſcopis & Clericis, ubi plura de legatis piis, & idem Barboſa de jure Eccleſiaſtico, libr. 3. cap. 27. & iterum in Collectaneis ad Decretales, libr. 3. titul. 26. capit. 4. 14. & 15. & cap. 19. num. 5. ubi quod legatum ad ſatisfaciendum creditoribus, dicitur pium, Andreas Fachinæus, l. 5. controverſ. cap. 37. & ſequent. uſque ad 68. Cancer. variar. 3. parte, cap. 20. latè. 1

Legata an ſint favorabilia, vel odioſa, videre poteris per Menchacam de ſucceſſionum progreſſu, lib. 3. §. 27. num. 26. Manticam de conjecturis ultimarum voluntatum, lib. 7. tit. 1. & latiſſimè Caſtillo in tractatu de uſufructu, cap. 30. num. 41. & ſequentibus, & lib. 4. controverſiarum, cap. 32. ex num. 12. ubi plures refert Fuſarius de fideicommiſſis, quæſt. 321. num. 101. Tuſchus lit. L. concluſ. 57. 2

Ad num. 1. ibi: Dico quod de jure antiquo, &c. 3

Et ibi: Hodie tamen, &c.

Differentiam inter legata, & fideicommiſſa etiam hodie durare in modo & forma, non tamen in effectu, reſolvit hic noſter Gomezius & ita docent Benedictus in cap. Raynutius, verb. Si abſque lib. el ſegundo, num. 137. & alii adducti à Parladorio lib. 3. quotidianarum, differentia 17. num 1. de quo, & de explicatione text. in leg. 1. ff. de legatis, 1. videndi ſunt Fachinæus lib. 5. controverſiarum, cap. 30. Molina de juſtitia, diſputatione 193. num. 1. Oſualdus ad Donellum, lib. 8. capit. 2. & capit. 26. in not. lit G. Amaya lib. 2. obſerv. cap. 3. per totum, ubi eruditè materiam proſequitur, Covarruvias in cap. Raynutius, §. 10. num. 3. Duarenus in leg. juris gentium, §. & ideo, ff. de pactis, & lib. 2. diſputa-

tionum,

tionum, *cap.* 9. Cujacius *obſervationum lib.* 8. *c.* 4. Revardus *lib.* 3. *variarum*, *cap.* 4. Pacius *antinomiarum*, *Centuria* 6. *quæſt.* 2. Spino *in ſpeculo teſtamentorum*, *gloſſa* 27. *principali*, *ex num.* 45. & Pichardus *in* §. *ſed non uſque*, *num.* 1. & 3. *Inſtit. de leg. & in principio Inſtit. de fideicommiſſariis hæreditatibus*, *ex num.* 21. & latiſſimè *in repetitione tituli*, *ff. de leg. cap.* 3. *ex num.* 12. ubi rem aliter explicat, & triginta differentias inter legata, & fideicommiſſa cumulat, quæ erant tempore Ulpiani Authoris *dicta leg.* 1. quam *ibi* exponit, & tandem *num.* 91. cum aliis ait mentem Juſtiniani *in leg.* 2. *Cod. communia de legatis*, *& fideicommiſſis*, fuiſſe, ſubmovere differentias inter verba directa, & obliqua; & addit quod quoties legatum jure legati valere nequit, ita fideicommiſſo exequatur, ut nulla maneat differentia: cum autem utrumque per ſe valere poteſt, omnes differentiæ maneant, nec utriuſque natura, & eſſentia confundatur; eum vide *dict. cap.* 3. *& ſeq.* quia diffuſiſſimè materiam proſequitur, ita ut alium allegare otioſum videatur: vide eum *ibi*, *& cap.* 5.

4 Ad num. 2. ibi: *Et adde quod nutu*, *&c.*

Legatum nutu poſſe relinqui eo modo quo hìc explicat noſter Gomezius, docent idem Gomezius *in l.* 3. *Tauri*, *ex num.* 111. latè Menochius *de præſumptionibus*, *lib.* 4. *præſumptione* 105. *num.* 9. *& præſumptione* 76. *num.* 62. Alvarado *de conjecturata mente defuncti*, *lib.* 3. *cap.* 2. §. 2. ubi optimè materiam *hujus numeri* explicat; & quid ſi aliis quibuſlibet, ſignis putà ſono tubæ, vel voce confuſa, vel adſtringendo humero voluntas declaretur, Peralta *in rubrica*, *ff. de legatis* 2. *num.* 6. Covarruvias *in cap. cum tibi*, *de teſtamentis*, *num.* 3. Mantica *de conjecturis ultimarum voluntatum*, *lib.* 8. *titul.* 1. *num.* 19. Oſualdus ad Donellum *lib.* 6. *cap.* 5. *in annotationibus*, *littera R.* Caldas *in leg. ſi curatorem*, §. *cum non*, *num.* 69. *verſic. Ego ne quod in hac re ſentio*, & noviſſimè Dominus Joannes del Caſtillo *lib.* 4. *controverſiarum*, *cap.* 27. *ex num.* 32. ubi latiſſimè explicat, & plurimos Doctores more ſuo refert, & ſigna omnia conſenſus exprimit: *& num.* 41. ampliat deciſionem textus *in leg. natu*, *ff. de legatis*, *tertiò*, ad fideicommiſſa univerſalia: & ulteriùs *num.* 47. *& ſeq.* quatuor caſus diſtinguit, quibus valet vel non legatum nutu relictum: *Primus*, cum teſtator à natura impeditur loqui, ut omnino mutus, & ſurdus; *Secundus*, quando teſtator qui legavit nutu, jam amiſerat intellectum: & his duobus caſibus non valet legatum nutu relictum: *Tertius*, caſus eſt, cum quis ex accidenti impeditur loqui, ſanæ tamen mentis eſt: *Quartus*, quando teſtator, qui nutu legavit, potuiſſet loqui liberè, & expeditè. Et utroque caſu valere legatum probat, licet in quarto contradicant Salicetus, & Jaſon; & denique *num.* 51. docet hæc locum habere etiam de jure Regio: vide eum, & Pichardum *in repetitione tit. ff. de legatis*, *c.* 3. *num.* 11. *&* 12. & Caſtillo *in leg.* 31. *Tauri*, *verb. Eſpecialmente*, *in leg.* 37. *in principio*, Tuſchum *litera L concluſ.* 34. *per tot.* Molinam *de juſtitia*, *diſput.* 127. *num.* 6.

5 Ad num. 3. ibi: *Et breviter dico*, *&c.*

Legatum eſſe donationem à teſtatore relictam ab hærede præſtandam, ut hìc definit noſter Gomezius, docent Craſſus §. *legatum. quæſtione* 3. Donellus *lib.* 8. *commentariorum*, *cap.* 1. Menchaca *de ſucceſſionum progreſſu*, §. 29. *lib.* 3. *num.* 2. Menochius *de præſumptionibus*, *lib.* 4. *præſumpt.* 105. *num.* 17. & eam defendit latè Pichardus *in* §. *legatum*, *Inſtit. de legatis*, & alii relati ab eodem Pichardo *in relectione ad tit. ff. de leg. cap.* 2. *num.* 5. *ubi num.* 6. *& ſeq.* aliam definitionem adducit, & probat: *Nempe legatum eſſe donationem teſtamento relictam*, cum vide, & Oſualdum ad Donellum *lib.* 8. *cap.* 1. *lit. G.* & Cujacium *in recitationibus ad leg.* 1. *Digeſt. hoc titulo.*

Ad num. 4. ibi: *In quo articulo reſolutivè* 6
dico, *&c.*

Legatum tranſire in donationem inter vivos, ſi teſtator rem legatam tradidit in vita ſimpliciter, ſi tamen traditio fiat cum declaratione, quod illam tradit ex præcedentis legati cauſa, ſuam propriam naturam retinere: docet hìc noſter Gomezius, ut vides, & eſt receptiſſima ſententia ex relatis, & ſequutis per Guttierrez *in leg. nemo poteſt*, *ff. de legatis primo*, *ex num.* 257. ubi laudat reſolutionem noſtri Gomezii, & per Tellum Fernandez *in leg.* 17. *Tauri*, *ex num.* 83. *ubi num.* 86. illam legem extendit juxta terminos hujus concluſionis, de quo vide noſtrum Gomezium *in eadem leg.* 17. Matienzo *leg.* 1. *titul.* 6. *gloſſa* 4. *num.* 25. Molinam *de primogeniis*, *lib.* 4. *cap.* 2. *ex num.* 19. Guttierrez *lib.* 3. *practicarum*, *quæſtion.* 64. *num.* 2. *& ſequentibus*, Azevedum *in dict. leg.* 1. *titul.* 6. *lib.* 5. *num.* 28. Dictamque principalem reſolutionem ſequitur Morquecho *de diviſione bonorum lib.* 3. *cap.* 5. *ex num.* 21. *& cap.* 6. *ex num.* 64. quem videas, & Gratianum *tom.* 5. *diſceptationum*, *cap.* 1. *num.* 91. Molina *de juſtitia*, *tom.* 1. *diſputatione* 193. *num.* 3. & Cancerius, 3. *part. cap.* 20. *num.* 55. *& ſequentibus*, Mantica *de conjecturis*, *lib.* 8. *titul.* 1. *ex num.* 35. ubi de legato facto præſenti, de quo Caldas *in leg. ſi curatorem*, §. *ſine curatore*, *num.* 19. Pichardus *in relectione ad hunc titulum*, *ff. de legatis*, *cap.* 2. *num.* 24. ubi eam defendit ab impugnatione Salmanticenſium, *& in* §. *legatum*, *Inſtitut. hoc titulo*, *num.* 21: ubi quod ad rationem legis Falcidiæ legatum reputabitur, & alia: Molina, Azevedus, & Guttierrez *ubi ſuprà*, Spino *in ſpeculo teſtamentorum*, *gloſſa* 14. *num.* 36. Alvarado *de conjecturata mente defuncti*, *libro* 2. *cap.* 3. §. 1. *num.* 13. & iterum *in lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 35. ubi tenet cum Peralta, quod ſi fiat donatio alicujus rei ſine traditione, & poſtea illa res alteri legetur, & per teſtatorem tradatur legatario, prima donatio revocabitur, vide eum *ibi*, *& numero* 42. ubi latè diſtinguit, & explicat dictam reſolutionem intelligendam quando ex intervallo res legata traditur, vide etiam Tuſchum, *lit. L. concluſione* 134. *per totam*, & Molinam *de juſtitia*, *tom.* 1. *diſputatione* 193. *num.* 3. & Sarmiento *lib.* 8. *ſelectarum*, *in leg. Lucius*, *num.* 6. Quid dicendum de fructibus quando legatum traditum revocatur: vide *numero ſequenti.*

Ad num. 5. ibi: *Et breviter & reſolutivè* 7
dico, *&c.*

Fructus perceptos pertinere ad legatarium poſt mortem teſtatoris, ſive poſt aditionem hæreditatis, ſive ante eam, ut hic reſolvitur, tenent quam plures relati à Meneſes *in leg. eam quare*, *Cod. de fideicommiſſis*, & à Guttierrez *in leg. nemo poteſt*, *ff. de legatis primò*, *numero* 367. *&*

lib. 2. *practicarum*, *quæſt.* 33. & per Matienzum *in leg.* 1. *tit.* 4. *lib.* 5. *Recop. gloſſ.* 14. *num.* 22. *& ſequentibus*, ubi latiſſimè hanc quæſtionem diſputat conſiderans quatuor tempora, Fachinæus *lib.* 12. *controverſiarum*, *cap.* 68. Mantica *de conjecturis*, *lib.* 7. *tit.* 10. *num.* 24. Azevedus *l.* 4. *tit.* 6. *lib.* 5. *num.* 9. *& ſequentibus.* Petrus Gregorius *in Syntagm. lib.* 21. *cap.* 14. *num.* 12. nec non alii plures, quos refert Gratianus *in regula* 221. ipſi tamen Guttierrez, Matienzo, & Gratianus, & Tuſchus *littera L. concluſione* 154. & Barboſa *in leg.* 8. *ff. ſoluto matrimonio*, *num.* 82. & alii ab eis relati contrariam ſententiam defendunt; imo ſolum deberi fructus legatario, ab adita hæreditate, & adducunt pro hac parte *leg.* 37. *tit.* 9. *partita* 6. fatentur tamen quod hodie *ex dict. leg.* 2. *tit.* 4. *lib.* 5. *Recopilationis*, à morte teſtatoris debentur fructus legatario, quibus adde Azevedum *in eadem leg.* 1. *num.* 122. *& ſequentibus*, *& in leg.* 4. *tit.* 6. *num.* 9. ubi latè declarat Alvarado *de conjecturata mente defuncti*, *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 43. & Morquecho *de diviſione bonorum*, *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 24. Barboſa *in leg. dotalem*, *ff. ſoluto matrimonio*, *num* 11. *&* 12. ubi quod non eſt naturale dominium quod acquiritur legatario à morte teſtatoris, Noguerol *allegatione* 27. *num.* 70. ubi de legato quantitatis, quod non debeantur uſuræ, & Cevallos *quæſt.* 79. & optimè Thomas Sanchez *in conſiliis moralibus*, *lib.* 4. *c.* 2. *dubio* 16. *per tot. ubi num.* 1. docet quod ſtando in Jure communi dominium fictum tranſit in legatarium à die mortis teſtatoris, verum autem dominium tantum pertinere à die aditæ hæreditatis, vel quando hæres eſt in mora adeundi, ex Covarruvias *in cap. Raynaldus*, §. 1. *num.* 1. Burgos de Paz *in l.* 3. *Tauri*, *ex num.* 96. & aliis: ſtando autem in jure hujus Regni, dominium rei legatæ à die mortis teſtatoris pertinere ad legatarium, & ex tunc ad eum pertinere fructus: *& ibi num.* 4. *& ſequentibus*, declarat, quid dicendum, quando teſtator legat quantitatem tritici, vini, &c. vel rem alienam, vel ſervum, qui aliquid acquiſivit poſt mortem ipſius teſtatoris, eum vide, & reliquos *ſuprà* citatos, vide etiam Molinam *de juſtitia*, *tom.* 1. *diſputatione* 194. ubi latiſſimè de dominii acquiſitione in re legata, & de fructibus ejus, & incrementis, vel diminutione; *& num.* 8. quid ſi in fundo plantet teſtator vineam, vel in area ædificet domum, &c. Et vide ante omnes Caſtillo *de uſufructu*, *cap.* 9. ubi optimè explicat difficultatem, & quid in uſufructu, vide etiam *infrà*, *num.* 24. & Tuſchum *lit. F. concluſione* 496.

Quid verò dicendum ſit de fructibus meliorationis Tertii, & Quinti, à quo tempore debeantur? tradit Matienzo *in leg.* 4. *tit.* 6. *gloſſ.* 3. *num.* 5. *l.* 5. *Recopil.*

An autem legato nomine debitoris, ſeu ſorte principali, uſuras, ſeu redditus vivo teſtatore decurſos legare videatur? Vide Alvaradum *de conjectur. mente*, *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 15. & melius diſtinguentem Gaſparem Rodericum, *in tract. de annuis redditibus*, *lib.* 3. *quæſt.* 6. *ubi num.* 5. diſtinguit, quod aut penſiones ceſſerunt vivo teſtatore, & pertinent ad hæredem, quia habentur pro exactis; aut ceſſerunt poſt mortem teſtatoris, & debentur legatario tanquam acceſſio ſortis legatæ.

Quid verò ſi legatum poſt rem legatam traditam cum commemoratione legati revocetur, an etiam fructus rei legatæ reſtituentur per legatarium? Tellus Fernandez *in leg.* 17. *Tauri*, *num.* 83. *cum ſequentib.* & Guttierrez *in leg. nemo poteſt*, *ff. de legatis primò*, *num.* 258. & noſter Gomezius *numero antecedenti*, tenent legatarium eos acquirere, ſed Angulo *de meliorationibus*, *l.* 1. *gloſſa* 12. *ex num.* 12. *uſque ad* 17. contrarium tenet cum aliis, & eos ſequitur Morquecho *in tractatu de diviſione bonorum*, *lib.* 3. *cap.* 5. *ex num.* 13. quem videas, quia latiſſimè difficultatem proſequitur, tam in melioratione, quàm in donatione cauſa mortis, & legato, quando eorum revocatio fit.

De legato verò quantitatis quando ejus dominium tranſeat ad legatarium, & de ejus fructibus, & intereſſe, vide Steph. Gratianum *diſceptationum*, *tom.* 2. *cap.* 400. latè.

Ad num. 6. ibi: *Et breviter dico quod ſic*
&c.

Legatum poſſe relinqui univerſitati, civitati, 8
vel municipio, ut hic reſolvitur, & ipſi civitati, reipublicæ, vel rectoribus ejus competere actionem perſonalem, & realem pro legato conſequendo, notum eſt; licet enim antiquitùs non valeret, ut ex Plinio refert Menochius *lib.* 4. *præſumptione* 111. *num.* 2. *&* 3. hodie tamen ſecus eſt, ut ibidem docet Menochius, *& num.* 26. *&* 27. Molina *de juſtitia*, *tom.* 1. *diſputatione* 195. Lara *de Anniverſariis lib.* 1. *cap.* 10. *ex num.* 73. *cum multis ſequentibus*, ubi probat quod licet alias incertitudo reddat actus inefficaces, legatum tamen pro alimentis pauperum talis civitatis, vel pro virginibus maritandis, vel in redemptionem captivorum, vel pro hoſpitali, vel monaſterio conſtruendo, valet, & conſervatur, ſive incertitudo verſetur circa perſonas, res, vel quantitatem; de quo etiam ipſe Menochius *præſumption.* 125. *lib.* 4. *num.* 5. *& de arbitrar. caſu* 60. *num.* 12. Oſualdus *lib.* 8. *cap.* 6.

Et adde quod relictum civibus cenſetur civitati relictum, ut probat Lara *ſuprà*, *cap.* 18. *num.* 4. & latiſſimè Menochius *de præſumptionibus*, *lib.* 4. *dict. præſumpt.* 111. *per totam*, ubi declarat.

Item adde quod licèt legatum uſusfructus relictum civitati finiatur centum annis, ſecus tamen eſt in legato annuo, quod perpetuo vel ſimpliciter relinquitur civitati, hoc enim minimè extinguitur prædicto tempore, probat Covarruvias, *lib.* 3. *variarum*, *cap.* 9. *num.* 10. Cujacius, *ad lib.* 8. *&* 9. *ff. de uſufructu legato*, & alios referens Caſtillo, *in tractatu de Uſufructu cap.* 61. *num.* 20. quamvis Cardinalis Tuſchus *lit. L. concluſ.* 86. ubi latè difficultatem proſequitur, contrarium defendat.

Ad num. 7. ibi: *Et breviter & reſolutivè*, 9
dico, *&c.*

Rei vindicationem competere legatario pro re certa legata, & etiam actionem perſonalem, & hypothecariam, pro legato autem in genere, vel quantitate, ſolam perſonalem & hypothecariam ut hìc reſolvit noſter Gomezius, docent & explicant Benedictus *in cap. Raynutius*, *verbo: Si abſque liberis*, *el ſegundo*, *num.* 149. Gregorius, *in l.* 26. *titul.* 13. *partita* 5. Covarruvias *in cap. Raynutius*, §. 10. *num.* 2. Matienzo *in l.* 1. *titul.* 4. *lib.* 5. *Recopilationis*, *gloſſ.* 14. *num.* 11. 12. 16. *& ſequentibus*, Villalobos, *in ærario communium*, *verb. Legatario*, *num.* 6. apud quos plures limitationes & ampliationes videri poterunt; Antonius Faber *lib.* 6. *conjecturarum c.* 1. *per totum*, Donellus *lib.* 8. *commentariorum*, *cap.* 36. Cujacius *in recitationibus ſolemnibus ad*

l1. ff. hoc tit. de legatis, Pichardus in relectione ad hunc titul. de legatis, cap.6. & in §. noſtra autem, Inſtitut. eodem, ubi etiam explicat Gratianus diſceptationum forenſium, tom. 1. capit. 62. ex num.27. ubi num.41. addit dari legatario Salvianum interdictum, & nnm.45. ponit novum modum agendi ex Bartolo in leg. ſi ſic, ff. de legatis primo, num. 3. & 4. Bernardus Diaz, regula 13. ubi Salcedo Duennas, regula 15. Carlevalius de judiciis, tom. 2. tit. 2. diſput. 1. num.26. ubi quod tacitæ hypothecæ pro legato præfertur creditor defuncti etiam chirographarius: Cancerius, 1. part. cap.2. num. 104. ubi de hypothecaria, & 3. part. cap. 20. num. 130. ubi quod nomine legato poteſt agere ſine ceſſione, Scaccia de judiciis, lib. 2. cap. 2. num. 295. ubi de rei vindicatione, & plures alii relati à Cevallos, quæſt.103. ubi latè diſputat, & duas Communes contrarias opiniones adducit, in illa quæſtione an hæc actio hypothecaria competat pro ipſa re legata, & in ipſa re legata quod benè diſputat, ut ait noſter Gomezius, in verſiculo. tem adde, hoc numero, & quæſtion. 33. ubi quid ſi hæreditas repudietur? & Pichardus, in dicto §. noſtra autem, num. 11. ubi non admittit actionem eam hypothecariam in ipſa re legata, quod etiam docet Gratianus, diſceptationum forenſium tomo 1. cap.62. num.28. & ſpecialiter de actione hypothecaria, Noguerol allegatione 1. ex n. 72. ubi probat hypothecariam non comprehendere bona hæredis niſi omiſerit inventarium, vel teſtator ſpecificè obliget aliquam rem hæredis, & ſimiliter non comprehendere bona quæ poſt mortem teſtatoris hæreditati fuerint acquiſita, nec competere pro fructibus rei legatæ debitis ex mora hæredis: vide etiam Carlevalium de judiciis, tom. 2. diſputatione 30. num. 37. Item circa has actiones quæ competunt legatario, vide Tuſchum, littera L. concluſion. 147. Molinam de juſtitia, tom. 1. diſputatione 194. num. 15. iterum videatur Gratianus diſceptationum forenſium tom. 2. cap. 294. num. 8. & 9. ubi an hypothecaria poſſit prohiberi per teſtatorem? Mantica de conventionibus, lib. 11. tit.13. num.63. ubi an pro legato, quod ſuſtinetur contra voluntatem teſtatoris competat hytheca, & reſolvit non competere; & ibi num. 71. an hæc hypothecaria competat in ſolidum contra quemlibet poſſeſſorem rerum teſtatoris? vide Oſualdum lib.8. cap.36. littera D. Fachinæum lib. 12. controverſiarum c. 32. Barboſam in rubr. ff. ſoluto matrimonio, 4. part. num. 20. ubi quomodo petatur legatum actione perſonali? de quo etiam Menochius de adipiſcenda, remedio 4. num. 341.

Et adde quod non admittitur cumulatio harum actionum, ſed unam eligere debet legatarius, ut latè probat Pichardus in dicta relectione ad tit. ff. de leg. cap. 5. ex num. 7. contra alios.

Ibi: *Quod extende etiam ſtante hodie lege Regia, &c.*

Hypothecariam actionem competere pro legatis, etiam ſi hæreditas non adeatur, juxta diſpoſitionem l. 1. tit. 4. lib. 5. Recop. ut hîc noſter Gomezius, reſolvunt Gregor. in dicta l.26. tit. 13. part. 5. gloſſa 8. Matienzo, in dicta l.1. gloſ. 14. num. 17. & alii relati à Cevallos dict. quæſt.103. ex num.5 apud quem videbis latè diſputatum. Ad hoc autem ut directis & in eam rem propoſitis actionibus peti poſſint legata, aditio erit neceſſaria, vel ad minus ſuccurrendum legatariis curatore bonis dato, cum quo experiri poſſint ut optimè docet Pichard. in relectione ad tit. ff. de acquir. hæred. cap.30. num.15.

Item adde, quod pro legatis locum etiam habebit executio, ut docent Aviles cap.16. Prætorum verb. Execution. num.2. Azeved. l.1. lib. 4. Recopil. tit.21. ex num.30. Parladorius lib.2. quotidianarum, cap. fin. 1. part. §. 9. ex num. 2. & alii relati à Cevallos, dict. quæſt. 103. ex num. 39, Gratianus diſceptationum forenſium tom. 1. cap. 62. ex num. 16. Pichardus in manudictionibus ad praxim. 2. part. præcepto 5. num.14 ubi ait, quod legatarius debet petere à Judice, ut hæredi præcipiat intra certum diem ſolvere legatum, in quo ſi juſtam propoſuerit exceptionem via ordinaria audietur, ſin minus executivè procedendum erit, vide etiam Fachinæum lib.5. controverſiarum, cap. 31.

An autem legatarius poſſit remedium poſſeſſorium intentare pro re legata, diſputat Menochius de adipiſcenda, remedio 2. num. 82. & ſeqq. & remedio 3. num. 32. ubi reſolvit quod officio judicis implorato poterit mitti in poſſeſſionem rei legatæ, & Cevallos, quæſt.103. num. 39. vide etiam Valdeſium in add. ad Suarez, in l. quoniam in prioribus, in declaratione l. Regni, quæſt. 6. num.19. & noviſſimè Poſtium de manutendo, obſerv. 47. & Scacciam de judiciis l.1. cap.62. num.9.

10 Ad num.8. ibi: Vide infrà, num.14.

11 Ad numerum 9. ibi: *Et breviter & reſolutivè dico, &c.*

Errorem in nomine proprio non vitiare legatum ſi conſtat de corpore, ſecus vero in nomine appellativo, quia tunc vitiatur niſi res ſit in præſentia, & demonſtretur ad oculum, ut concluditur hîc, probatur etiam in l. 28. tit.9. part.6. ubi Gregorius gloſſa 3. adducit quinque limitationes ad ſecundam partem hujus reſolutionis, Pinellus de reſcindenda vendit. in rubric. 2. parte, cap.1. num. 12. Donellus, lib. 8. commentariorum, cap.4. & ibi Oſualdus in not. lit. B. & D. ubi lit. A. cum Duareno & Fabro ait, tropos & figuras admitti poſſe, ut ſi quis obſegnitiem ſervum vocans Aſinuum dicat, Aſino meo do libertatem, &c. vide etiam Socynum, in reg. 119. & 120. ubi benè declarat, & limitat.

12 Ad num.10. ibi: *In quo articulo magiſtraliter & reſolutivè dico, &c.*

Legatarium occupantem rem propria authoritate cadere jure ſuo, præterquam ſi adſit mens & voluntas præſumpta defuncti, reſolvitur hîc, ut vides: quod etiam explicant latè Covarruv. l. 3. variarum, cap.16. verſ. His præterea, ubi quod uſu communi hæc pœna abolita eſt, Spino in ſpeculo teſtamentorum, gloſſ. 8. ex num. 9, ubi limitat, Cevallos, quæſt.103. num.39. Azevedus in l.1. tit.4. l.5. Recopil. num. 183. ubi alios refert, & explicat: & etiam in l.3. tit. de los deſpojados, lib.4. num. 35. & ſeq. & eleganter Queſada diverſarum quæſtionum juris, cap.14. num. 4. ubi etiam quod non adita hæreditate, citra judicis permiſſum ingredi poteſt legatarius rem ſibi legatam, nec in alio multatur, quam quod ratione Falcidiæ imminente, interdicto poſſeſſorio ad reſtituendum compellitur, Bernardus Diaz in reg.407. & ibi Salcedo latiſſimè; Matienzo in l.1. tit.17. gloſſ.3. num.2. Pichard. in §. leg. Inſtit. de leg. num.20. & Guttier. in l. nemo poteſt. ff. de leg.1. ex num.345. & num.371. Sarm. l.8. ſelect. in l. omnia, §. fund. & in l. Titia, §. Lucius, ex n.3. ff. de leg.2. Valdeſ. ad Suarez in l. quoniam in prioribus, in declarat. l. Regni, verſ.7. quæritur, Gratian. in reg.49. latiſſimè amplians & limitans, Alvarado, de conject. mente defuncti, lib.2. c.2. §.1. ex num.86. Menochius de adipiſcenda, remedio 2. ex num.9. & de recuperanda, remedio 5. ex num.30. & remedio 9. num.2. leg. 1. Farinac. de furtis, quæſt. 175. ex num. 317. & in fragmentis, lit. A num.262. Cancer. variar. 3. part. c.20. num.240. & latiſſimè plures referens more ſuo D. Joan. del Caſtillo, de uſufructu, cap. 6. ex num. 8. ubi num. 24. probat diſpoſitionem text. in l. non dubium, de qua nunc agimus, non eſſe correctam per l.1. tit. 4. lib.5 recop. & num.21. verius credit, dictam reſolutionem etiam procedere, licet hæreditas ſit jacens, & non adita per hæredem, vide eum, & Stephanum Gratianum diſceptationum forenſ. lib.1. cap. 47. ex num. 12. & Pinellum, in l. 1. Cod. de bonis maternis, 2. part. num.79. Tuſchum lit. L. concluſ. 151. & 152. & Salgadum de protectione parte 3. cap. 1. num. 62. ubi quod ſi eſt periculum in mora, legatarius poteſt capere propria authoritate; & Scacciam de judiciis, lib.2. cap. 9. ex num.1237. & latè Carpio de executionibus, lib.3. cap.3. ex num.29.

13 Ad num.11. ibi: *Et magiſtraliter & reſolutivè dico, &c.*

Ante l. 1. tit. 4. lib.5. recopil. legata non debebantur hæreditate non adita, hodie verò ex dicta l. 1. quod nulla aditio requiratur ad prædictum effectum, ut hîc reſolvit noſter Gomezius, docent & explicant latiſſimè Tellus Fernandez, in l. 3. Taur. num. 11. & ibi Burgoz de Paz num. 880. Matienzo in dicta l.1. gloſſ.14. ex num. 8. Gratianus in regul. 218. ubi alios refert, Guttierrez, lib.2. practicarum, quæſt. 31. contra Covarruviam in cap. Raynaldus §.3. n 8. & 11. Azevedum in dicta l. 1. num. 136. & Cevallos, quæſtione 103. ex num.14. qui, & ab eis relati, contrariam partem tuentur. Sed verior communiorque eſt noſtri Gomezii opinio, & licet plures ex ſupra allegatis requirant ad minus quod hæreditas adeatur per venientes ab inteſtato, nihilominus contrarium eſt dicendum, imò non requiri talem aditionem, ut optimè Pichard. in relectione ad tit ff. de acquirenda hæredit. cap. 30. ex num. 8. ubi num. 15. ſic rem temperandam eſſe aſſerit, nempe quod ad hoc ut directis & in eam rem poſitis actionibus peti poſſint legata, aditio erit neceſſaria ſaltem venientium ab inteſtato, aliàs curatorem dari, quem convenire debeant legatarii, neceſſarium erit: ſi tamen de valore legatorum agamus, ſine tali aditione ea valere dicendum erit: vide etiam Molinam de juſtit. tom. 1. diſp. 213. num. 3. & Thomas Sanchez de matrimon. lib. 6. diſput. 4. num. 8. & Salgadum de protect. 3. part. c.1. num.61. ubi ait cum Menoch. de adipiſc. remed. 2. num.62. quod legatum quod non admittit dilationem debetur ante aditionem: quod juxta ſupradicta intelligendum eſt.

Sed in terminis contrariæ opinionis dubitari ſolet, an ſaltem legata pia debeantur hæreditate non adita, de quo videndus eſt Fachinæus, l.6. controverſ. cap. 82. & duas communes contrarias opiniones adducit Cevall. quæſt. 117.

Ibi, *Ex qua lege Regia inferes, &c.*

Hodie Falcidiam ceſſare ex diſpoſitione dictæ legis primæ titul.4. lib.5. Recopil. docet hîc noſter Gomezius: & idem tenent Spino in ſpeculo teſtamentorum, gloſſ.8. num.89. Cevallos quæſt.757. num.19. & quæſt.665. num. 12. & 13. Sed contrarium probabilius & verius reputant Molina de primogen. lib. 1. cap.17. num. 10. Matienzo in dicta l. 1. gloſſa 19. num.11. & 18. Pichard. in princip. inſtitut. de leg. Falcidia, ex num. 33. ubi latè diſputat & reſpondet contrariis, & ibi, num. 49. & 69. quod in legatis piis non habet locum Falcidia nec in teſtamento militis, de quo etiam Cevallos, quæſtion 155. Anaſtaſius Germonius de immunitate, cap.7. §.1. verſic. ad ſecundum, Molina de juſtitia, tom. 1. diſputat. 213. num. 3. ubi materiam Falcidiæ benè explicat; quod etiam facit Pichard. ſuprà, & Mantica de conjecturis ultimarum voluntat. lib.1. tit. 13. ubi de donationibus cauſa mortis: & lib.4. tit.5. artic.10. & 19. & lib.12. titul. 9. ubi an hodie poſſit prohiberi? & lib.7. titul.2. & 11. & lib.9. tit.14. Cancer. variar. 1. part. cap. 2. latè Tuſchus lit. F. concluſion. 36. & ſequentibus, Fachinæus lib. 5. controverſiarum, c. 11. cum ſequentibus, & lib 13. c.58. ubi an legatarii contribuant in detractione ejus, Cevallos quæſt. 26. & ſeqq. Caſtillo de uſufructu cap.60. qui ferè infinitos refert ibi, & in lib. 4. controverſiarum, cap.1. num. 7. & benè probat etiam hodie habere locum dictam Falcidiam etiam in legato uſusfructus omnium bonorum & num. 12. improbat noſtrum Gomezium in præcedenti, quatenus conſtituit differentiam inter Falcidiam & Trebellianicam, ut ſcilicet illa non habeant locum hodie de Jure regni, hæc verò ſecus: prout etiam eum improbant Molina de primogenitis, lib.1. cap.17. num.9. & 10. & Lara, in l. ſi quis à liberis. §. utrum, ff. de liberis agnoſcendis, num.18. Parlador. lib. 1. quotidianarum, cap.11. & lib.3. different. 25. talis enim differentia non benè conſtituitur, & ſic utraque locum habebit etiam hodie de jure Regni, vide etiam Alvaradum de conjecturata mente defuncti, lib. 4. cap.1. num. 22.

14 Ad num. 12. ibi: *Et breviter dico, &c.*

Legatarium poſſe convenire executorem teſtamenti ut percipiat ex hæreditate, & ſolvat ei legatum propria authoritate, ſi teſtator hoc ei permiſerit, requiſito tamen prius hærede eo modo quo hic explicatur tradunt latè Matienzo in l. 14. titul.4. lib.5. recopil. gloſſ.1. num. 32. ubi ait, quod hodie de jure Regni indiſtinctè poterunt Executores à creditoribus conveniri, cum poſſint etiam non adita hæreditate bona hæreditaria vendere, & teſtamentum exequi (de quo Thomas Sanch. infrà citatus) Molina de Juſtit. tom.1. diſputat. 250. num.5. Spino in ſpeculo teſtamentorum, gloſſ. 18. num. 30. & ſeq. Parladorius lib.2. quotidianarum, cap. fin. 4. part. §. 2. num. 3. & tom.3. different. 130. §. 8. & loquens in legato alimentorum, & pio, Surdus in tractatu de alimentis, tit.8. privileg. 32. latè Carpio in tractatu de executoribus, & commiſſariis teſtamentorum, lib. 3. cap. 8. quaſi per totum, ubi diſtinguit inter executorem univerſalem & particularem, Covarruvias in cap. Joannes, de teſtamentis, Gratianus diſceptationum, cap.329. Guttierrez, l. 1. quæſtione 44. Azevedus aliquantulum diſcedens à noſtro Gomezio in l.6. tit.4. lib.5. recopil. num.3. & ſeqq. Thomaz Sanchez, in conſiliis Moralib. lib. 4. cap.1. dub. 46. & 47. ubi optimè hanc materiam declarat per concluſiones, Bobadilla in politica,

litica, lib. 2. cap. 17. n. 104. Petrus Cenedus *in quæſtione* 14. *maximè n.* 8. ubi latè diſcutit an Judex Eccleſiaſticus ſit competens ad compellendum executorem ſolvere legata non pia, & an ad hæc ſolvenda teneatur executor; de quo etiam D. Joſeph. Vela, *diſſertat.* 14. *num.* 46. ubi plurimos refert Pichard. *in manuductionibus ad praxim. 2. part. præcepto* 2. *num.* 36. qui videtur ſe reſtringere ad legata pia, in quibus habere locum executionem contra executorem teſtamentarium aſſerit, & in executore univerſali, Barboſa *in collectanea ad l.* 28. *Cod. de Epiſcopis, & Clericis* & noviſſimè Carlevalius *de judiciis, lib.* 1. *diſputatione* 2. *num.* 336. ubi quod judex Eccleſiaſticus non poteſt compellere executorem laicum ſolvere legata non pia.

15 Ad num. 13. ibi: *In quo articulo magiſtraliter & reſolutivè dico, &c.*

Legatum rei alienæ ignoranter factum non valere, nec quoad æſtimationem, ſecus ſi ſcienter: ut hîc reſolvitur, ex notiſſimis juris principiis, docent, & explicant Bernardus Diaz *in regula* 30. *&* 416. *& ibi* Salcedo, Covarruvias, *in cap. filius noſter, de teſtamentis*, ubi quid de jure Canonico, Fachinæus *lib.* 5. *controverſiarum, cap.* 37. *&* 38. Pichardus ubi *infrà* citabitur, *num.* 36. Mantica *de conjecturis ultimar. volunt. lib.* 9. *tit.* 10. 11. *&* 12. *& lib.* 9. *tit.* 6. *ex num.* 8. ubi de legato rei ſubjectæ fideicommiſſo, Menochius, *de præſumptionibus, lib.* 4. *præſumpt.* 116. *&* 119. amplians & limitans Tuſchus *lit. L. concluſ.* 63. *&* 65, ubi de re prohibita alienari legata, Alvarado *de conjecturata mente, lib. 2. cap.* 4. *num* 7. Spino *in ſpeculo, gloſſa* 8. *ex num.* 55. Suarez, *tit. de Aris, num.* 71. *& in l. quoniam in prioribus, ampliatione* 7. *num* 3. Matienzo, *in dialogo, 3. part. cap.* 16. *num* 1. ubi de legato facto amico, Chaſſanæus *in conſuetudinibus Burgund. rubrica* 7. §. 4. *gloſſa* 1. *num.* 3. ubi quid ſi res aliena ſit pignorata, Oſualdus ad Donel. *lib.* 8. *cap.* 11. *notatis, lit. V.* Montalvus, *in l.* 2. *gloſſa, que par tan, poſt medium, titul.* 4. *lib.* 3. *fori, & in l.* 3. *tit.* 5. *gloſ.* 2. Farinacius *deciſ.* 337. Queſada *diverſarum quæſtionum, cap.* 24. *num.* 10. ubi inquit idem eſſe in melioratione, ſecus tamen ſi res legata eſſet prohibita alienari, quia non eſſet in hominum commercio ſuapte natura, quia tunc nec æſtimatio debetur; & ibi multa adducit exempla: de quo etiam Menochius *ſuprà, præſumptione* 119. *lib.* 4. Pichardus latiſſimè *in §. non ſolum, Inſtitut. de legatis*, ubi de rebus Eccleſiæ vel majoratus legatis, *& ibi num.* 43. declarat quando dicatur res eſſe in commercio, optimè Barboſa *in collectan. ad c.* 5. *de teſtamentis*, & Caſtillo, *lib.* 4. *controverſiarum, cap.* 33. *ex num* 5. ubi quod ſi tempore mortis teſtatoris reperiatur res eſſe teſtatoris vel hæredis, valebit legatum rei alienæ ignoranter factum, vide etiam Molinam *de juſtitia tomo* 1. *diſputat.* 196. *num.* 11. Cancerium *variar. 3. part. cap.* 20. *num.* 289. *& ſequentibus.*

Ibi *advertendum tamen, &c.* Inſtitutionem in aliena hæreditate non valere indiſtinctè, ut hîc dicitur, docet Menchaca, *lib.* 2. *de ſucceſſionum creatione* §. 17. *num.* 79. *qui num.* 80. hoc limitat, niſi quis teſtaretur inſtituens hæredem in rebus alienis de conſenſu domini, Matienzo *in l.* 1. *titul.* 4. *lib.* 5. *recop. gloſſa* 16. *num.* 23. Joannes Gratianus *in regula* 28. *n.* 4.

Item addendum eſt quod in prædicto caſu ſcientia rei alienæ debet probari per legatarium, niſi ſit relictum legatum propinquo vel amico, tunc enim indiſtinctè valet legatum rei alienæ ex ſuprà allegatis, maximè ex Gratiano, *dicta regula* 28. & Stephano Gratiano, *tom.* 4. *diſceptationum, cap.* 611. ubi de re cenſui ſuppoſita legata, & de re aliena legata amico, conſanguineo, Eccleſiæ vel piæ cauſæ, quod omnino valere probat, & locum habere aſſerit, quamvis hæres eſſet etiam ſanguine conjunctus, maximè quando non multum minuitur hæreditas, *& num.* 21. *&* 22. probat cum multis, dictam reſolutionem etiam procedere de jure Canonico, vide eum, *tomo* 5. *cap.* 988. & Cancerium, *variarum 3. part. cap.* 20. *num.* 290.

Limitant tamen dictam reſolutionem Mantica *de conjecturis ultimarum voluntatum, lib.* 9. *num.* 4. Morquecho *de diviſione bonorum, lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 20. Guzman, *de evictionibus quæſt.* 27. *num.* 22. præterquam ſi teſtator rem legatam poſſidebat ignorans eſſe alienam, tunc enim & ſi fuerit legata conjunctæ perſonæ, non deberi æſtimationem, aiunt; nam ſolum videtur teſtatorem legaſſe jus poſſeſſionis & quod habebat: in quo contrarius eſt Ajora *in tractatu de partitionibus, 3. part. quæſt.* 9. *num.* 22. *&* 23. cui adhæreo.

Item adde, ſi legat teſtator rem alienam, in qua tantum jus pignoris habeat, non rem ipſam ſed jus pignoris legaſſe videtur, ut cum Covarruv. *in cap. filius, de teſtamentis*, reſolvit Morquecho, *dicto cap.* 8. *lib.* 1. *de diviſione bonorum, num.* 21. ubi idem dicendum ait, quando legat rem in qua jus ſolum in ſpe habet, quia non rem, ſed ipſam ſpem legaſſe præſumitur, & idem aſſerit *num.* 22. *&* 23. quando teſtator conjunctæ perſonæ rem alienam legavit, putans ex aliqua cauſa ad eum pertinere, quæ cauſa nulla erat, ut quia ſuam eſſe exiſtimabat ex venditione facta per pupillum, vel quia ſuam eſſe putabat ex aliqua cauſa, quæ revera morte finiebatur, niſi ſcienter teſtator talem rem legaſſet, idem Covarruvias *dicto cap. filius num.* 4. Reliqua vide per *ſuprà* citatos, maximè Menochium *dicta præſumptione* 116. & Manticam, *dicto tit.* 10. *ubi num.* 13. diſputat an Fratres Minores poſſint acquirere æſtimationem rei immobilis ſibi legatæ, & alia; de quo Menoch. *ſuprà præſumpt.* 120.

Ad num. 14. ibi: *Et breviter, & reſolutivè dico, &c.*

Rem hæredis poſſe legari, & valere legatum, 16
ſive ſcienter ſive ignoranter factum, cum explicationibus & declarationibus noſtri Gomezii, docent ferè omnes allegati *num. præcedenti*, maximè Covarruv. *in cap. filius noſter, num.* 3. Menochius *l.* 4. *præſumpt.* 117. *ubi num.* 5. probat etiam hoc procedere de jure Canonico & quamvis teſtator in ea aliquod jus haberet, adhuc enim totam rem legaſſe præſumitur, & ſimiliter quando teſtator legavit rem, quam ex fideicommiſſo Majorum tenebatur reſtituere ipſi hæredi: vide eum *per totam præſumptionem*, ubi etiam quatuor declarationes ſeu limitationes adducit, Tuſchus, *lit. L. concluſ.* 63. *ex num.* 18. ubi etiam, quid ſi res ſit teſtatori & hæredi communi, Molina *de juſtitia tomo primo diſp.* 196. *per totam*, ubi benè explicat, quid ſi plures ſint hæredes, & res unius legetur, Morquecho *de diviſione bonorum, cap.* 8. *lib.* 1. *num.* 26. ubi cum Gregorio *in lib.* 10. *titul.* 9. *partita* 6. tenet quod

poteſt

poteſt teſtator de rebus hæredis majoriam facere, Mantica *de conjecturis ultimarum voluntatum, lib.* 9. *tit.* 9. *num.* 8. ubi advertit, quod ſi hæres ſit filius, & tantummodo ſit inſtitutus in legitima non valebit legatum cum in legitima non poſſit gravari. Pichardus *in dicto §. non ſolum, Inſtitut. de legatis, ex num.* 66. Caſtillo *lib.* 4. *controverſiarum, cap* 33. *num.* 5. vide etiam Gomezium *infrà, in ſuo num.* 15. *in fin.*

Ibi: *Circa quod poteſt eſſe notabile dubium, &c.*

Si teſtator emerit rem alienam bona fide, & eam legaverit, ſi poſtea evincatur, an legatarius habeat remedium evictionis? vide bene diſputantem Morquechum *de diviſione bonorum, libr.* 1. *dicto cap.* 8. *ex num.* 18. *ubi & numeris antecedentibus* agit quid in prælegato ſeu melioratione, & quid in diviſione bonorum facta per patrem? Caſtill. *lib.* 4. *controverſiar. c.* 59. *n.* 22. Menchaca *in l. ſcimus antea, Cod. de inofficioſo teſtamento, & de ſucceſſionum creatione, lib.* 3. §. 22. Menochius *lib.* 4. *præſumptione* 118. ubi octo caſus diſtinguit, & optimè materiam explicat; Tuſchus, *lit. E, concluſione* 366. *ex num.* 24. *& litera* L. *concluſione* 140. Craſſus §. *legatum, quæſtione* 72. Caſtillo *lib.* 4. *controverſiarum, num.* 20. *& ſequentibus, cap.* 59. Ayora *de partitionib.* 3. *parte num.* 20. *& ſequent. quæſtione* 9. Amaya *obſervationum lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 21. *&* omnium latiſſimè Alphonſus Guzman, *in ſuo tractatu de evictionibus, quæſtione* 27. *per totam*, ubi benè explicat, Bartolus, *in leg. ſi domus, §. de evictione, ff. de legatis* 1. *num* 32. *&* 33. duos ſingulares caſus adducit, in quibus habet locum evictio pro legato, non obſtante ignorantia teſtatoris; *primum*, ſi teſtator legavit rem alienam ignoranter, animo compenſandi cum debito naturali tantum; *Secundum*, quando teſtator legavit libertatem ſervo alieno: vide Parladorum *tom.* 3. *differentia*, 17. *§. unica, num.* 2. ubi quod legatarius non agit de evictione contra venditorem rei, niſi cedat actiones hæres.

17 Ad num. 15. ibi: *Et breviter & reſolutivè dico, &c.*

Quod teſtator tantum videatur legare jus, vel partem quam habet in re, cum ampliationibus & declarationibus noſtri Gomezii *hic*, docent & explicant Covarruvias *in cap. filius noſter, de teſtamentis, num.* 2. Menchaca *de ſucceſſionum progreſſu, lib.* 3. §. 21. *num. finali*, Mantica *de conjecturis ultimarum voluntatum, libro* 9. *tit.* 1. *ex num.* 7. ubi quid intelligatur relictum, chirographo legato, *num.* 9. Barboſa *in collectanea cap.* 7. *de donationibus, num.* 4. Menochius *de præſumptionibus, lib.* 4. *præſumptione* 118. *ex num.* 20. Azevedus *in l.* 3. *tit.* 6. *lib.* 5. *num.* 4. *& pluribus ſequentibus*, ubi declarat reſolutionem præſentem, præterquam ſi teſtator credebat rem eſſe ſuam, quia tunc (inquit) tota res vel æſtimatio debetur, & allegat Gloſſam magnam *in l.* 10. *tit.* 9. *partita* 6. *in fine*, quæ melius loquitur. Fachinæus, *lib.* 6. *controverſiarum, cap.* 63. *verſicul. Si quis autem, & lib.* 5. *cap.* 37. Oſualdus ad Donellum *libro* 8. *cap.* 19. *lit. O.* Lara *de Anniverſariis, c.* 19. *ex num.* 14. Garcia *de expenſis, cap.* 17. *num.* 4. ubi de legante prædium quod habet conjunctum ab alio, Merlinus *de legitima, lib.* 3. *titul.* 2 *quæſtion.* 19. *num.* 9. Craſſus §. *legatum, quæſt.* 14. *num.* 9. *&* 12. & plures referens D. Joannes del Caſtillo *lib.* 4. *controverſiarum, cap.* 33. *num* 4. *& in tractatu, de uſufructu, cap.* 61. *ex num* 16. *qui num.* 18. improbat Pichardum *in §. non ſolum, Inſtitut. hoc tit. ubi ex num.* 28. tenet contra Communem, legatum rei, in qua teſtator ſolum habet uſumfructum utile eſſe, cum uſusfructus morte finiatur, & illud jus tantummodo legaſſe præſumatur: Stephanus Gratianus *diſceptationum forenſium, tom.* 4. *cap* 611. *num.* 24. ubi dictam principalem reſolutionem extendit, etiam ſi legatum fuiſſet relictum conjunctæ perſonæ, Socynus *in regula, legans rem communem cum alio, &c.* Molina *de juſtitia, tom.* 1. *diſputatione* 196. *ex num* 9. *ubi num.* 10. ait quod ſi teſtator rem hæredis in qua ipſe partem dominii, aut dominium directum habet alicui ſimpliciter legavit, cenſetur totam rem legare præterquam ſi diceret, *lego talem rem meam*, dicendo namque *meam*, id ſolum videtur legare quod ſuum eſt, non quod pertinet ad hæredem; ſic Covarruv. *in cap. filius, de teſtam. num.* 3. vide etiam Joannem Brechæum *in l.* 91. *ff. de verborum ſignificatione, ex num.* 11. & Garciam *in tractatu de expenſis, & meliorationibus, cap.* 22. *num.* 31. *& ſequent.* ubi de marito legante fundum acquiſitum conſtante matrimonio, Cancerium *variar.* 3. *part. cap.* 20. *num.* 293. Item vide quæ diximus ſuprà *in additione num.* 13. *verſiculo. Item adde, quod ſi legat teſtator.*

Ad num. 16. ibi: *Et reſolutivè dico, &c.* 18

Augmentum, vel diminutionem rei propriæ teſtatoris legatæ pertinere ad legatarium, ſecus verò in augmento rei alienæ ſcienter legatæ, ut hic declarat; & reſolvit noſter Gomez. docent, & explicant Covarruv. *in practicis quæſtionibus, cap.* 2. *num.* 2. ubi quid ſi teſtator in legando uſus fuerit pronomine, *meum*, & plures text. declarat, latiſſimè Menoch. omnino videndus *in præſumpt.* 127. *&* 171. *lib.* 4. Fachin. *lib.* 2. *controverſiarum, cap.* 10. ubi de diminutione pecuniæ legatæ, Sarmiento, *lib.* 8. *ſelectarum, in l. cum ita legatur, num.* 3. *ff. de legatis*, Spino *in ſpeculo teſtamentorum, gloſſa* 8. *num.* 36. ubi alia adducit, & limitat, Azevedus *in l.* 3. *tit.* 6. *lib.* 5. *Recopilation. num.* 36 *& ſequentibus*, Pichard. *in §. idem juris Inſtitut. de inutilibus ſtipulationibus*, ubi aliter declarat text. *in l. ſi chorus, §. area ff. de legatis* 3. adductum per noſtrum Gomezium.

Et de augmento, & diminutione in legato univerſali hæreditatis, peculii, gregis, dotis, & cæteris hujuſmodi, videas Pichard. *in §. ſi grex, Inſtitut. de legatis*, Connan. *commentariorum juris l.* 4. *cap.* 2. *ubi num.* 5. ait, quod in his quæ certa ſunt numero, & deſignata, ut tale caput, talis equus, talis bos, augmentum extrinſecum, verbi gratia, nati pulli, non legatario debentur, ſed hæredi ante moram, de quo Amaya *libro* 3. *obſervationum capite primo* §. 1. & Carrança *de partu, cap.* 3. *paragraph. ſecund. quaſi per totam*, & noſter Gomezius *tom.* 2. *cap. ſecund. num.* 14. quod etiam benè explicat D. Joann. del Caſtillo *in tractatu de uſufructu, cap.* 27. ubi latè agit de legato uſusfructus gregis, vel armenti, id eſt univerſitatis, vel ſingulorum capitum, quid contineat; & an augmentum, vel diminutio pertineat legatario, & vide etiam aliqua *ſuprà, hoc cap. in additione ad num.* 5. vide quoque Tellum Fernand. *in l.* 19. *Taur. num.* 10. Girondam *in tract. de gabellis*, 8. *part. num.* 10. & Parlador.

quotidianarum